

PONTIFICIA COMMISSIO
CODICI IURIS CANONICI
AUTHENTICE INTERPRETANDO

COMMUNICATIONES

VOL. XVIII - N. 2

1986

COMMUNICATIONES

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS
CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO

PIAZZA PIO XII, 10 - 00193 ROMA

N. 2
Semestrale

DECEMBRI 1986
Spediz. Abb. Postale - Gruppo IV - 70%

EX ACTIS IOANNIS PAULI PP. II

Epistula a Summo Pontifice Episcopis Clvitarum Foederatarum Americae septentrionalis in coetu coadunatis missa 259

ALLOCUTIONES

Ex homilia Summi Pontificis in stadio nationali (Singapore) 264
Ex homilia Summi Pontificis in sollemni concelebratione eucharistica apud
« National Exhibition Centre » (Canberra) 266
Ex allocutione Summi Pontificis occasione visitationis « Parliament House »
(Canberra) 268
Ex homilia Summi Pontificis in sollemni concelebratione eucharistica apud « Victorian Racing Club » (Melburnii) 270
Ex allocutione Summi Pontificis eos, qui conventui nationali studii ab « Unione
Giuristi Cattolici Italiani » celebrato interfuerunt, coram admissos 274

EX ACTIS SANCTAE SEDIS

CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI

Lettera al reverendo Charles Curran 276

EX ACTIS PONTIFICIAE COMMISSIONIS CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO

I. Coetus Studii « De Laicis » (Sessio IV) 279
II. Coetus Studii « De Laicis deque Associationibus Fidelium » (Sessio V) 322
III. Coetus Studii « De Christifidelium Iuribus et Associationibus deque Laicis »
(Sessio VI) 365
Nota: De itinere laboris Coetus Studii « De Laicis » 406

ACTA COMMISSIONIS

Responsa ad proposita dubia 408
Opera a Bibliotheca Commissionis recepta 410
Index rerum generalis 411

III

COETUS STUDII « DE CHRISTIFIDELIUM IURIBUS ET ASSOCIATIONIBUS DEQUE LAICIS »

Sessio VI

(diebus 7-11 aprilis 1975 habita)

Diebus 7-11 aprilis 1975, in Aula huius Pontificiae Commissionis Consultores convenerunt Coetus studii « De christifidelium iuribus et Associationibus deque laicis », sub moderamine Em.mi Card. Felici, Commissionis Praesidis, qui aliquibus adunationibus adfuit, atque Rev.mi Secretarii Adiuncti Commissionis. Conventibus intererant decem Clarissimi Consultores. Actuarii munere functus est Rev.mus Herranz, a studiis Commissionis. Aberat quia legitime impeditus unus Exc.mus Consultor.

Rogante Em.mo Praeside Commissionis, Rev.mus Secretarius Adiunctus explanat imprimis rationem et finem huius sessionis studii. Agitur enim de revisendis canonum schematibus iampridem elaboratis, sed praesens revisio perficienda nunc est attentis iis quae continentur in Schemate Legis Ecclesiae Fundamentalibus, quod ad totius Orbis Episcopos fuit transmissum et a Coetu competenti nostrae Commissionis correctum est iuxta receptas animadversiones. Consultoribus igitur huius Coetus traduntur canones 3-26 Legis Fundamentalibus, uti nunc elaborati habentur (cfr. Adnexum I), eum in finem ut, attento principio de hierarchia normarum, revideantur et perpoliantur textus in *CIC* includendi: expedit enim ut in *CIC* repetitiones vitentur eorum quae iam in Lege Fundamentali enuntiantur. Videndum quoque erit num expediat ulterius determinare in *CIC* id quod in Lege Fundamentali, in statuto nempe omnium christifidelium necnon in statuto laicorum enuntiatur.

Coetus ergo examini subiicit canones de statuto iuridico omnium christifidelium, de statuto iuridico laicorum atque de christifidelium associationibus.

I

STATUTUM IURIDICUM OMNIUM CHRISTIFIDELIUM

Canon 1

Textus hic est:

« Nomine christifidelium intelleguntur homines qui, utpote baptismo Christo incorporati, in Populum Dei sunt constituti, quique hac ratione, de munere Christi sacerdotali, prophetico et regali pro parte sua participes facti, unusquisque secundum propriam conditionem iuridicam, ad missionem quam Deus Ecclesiae in mundo adimplendam concredidit exercendam vocantur ».

Hic textus est conexus cum cann. 5 et 6 Legis Ecclesiae Fundamentalis.

Proponit Rev.mus Secretarius Adiunctus ut, loco « baptismo », dicatur « baptismo », ad unitatem servandam in terminologia cum schemate de Sacramentis. Placet, et aliae animadversiones non habentur.

Canon 2

Textus sic sonat:

« § 1. Obligationes et iura quae statuuntur in canonibus qui sequuntur omnibus propria sunt christifidelibus, sive sint clerici sive sint laici, nulla inter eos facta distinctione ratione stirpis, nationis, conditionis socialis vel sexus.

§ 2. Etiam religiosi iisdem subiiciuntur obligationibus iisdemque gaudent iuribus, nisi iuxta sacros canones aut proprias constitutiones quorundam iurium exercitio renuntiaverint aut ab adimplendis quibusdam obligationibus exempti sint ».

Etiam ob rationem terminologicam, suggerit Rev.mus Secretarius Adiunctus in initio § 2, dicatur: « Etiam sodales Institutorum vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum iisdem... », quae emendatio pariter placet.

Canon 3

Textus hic est:

« § 1. Etsi in Ecclesia Christi diversa christifidelium sint officia et munera, veram in dignitate et actione communi aequalitatem, quae unius baptismi ratione, inter eos viget, omnes agnoscere, atque fraternitatem qua hac ratione inter se deviciuntur observare tenentur.

§ 2. Illos tamen qui in Ecclesia ut sacrorum ministri constituuntur, huius ministerii ratione omnes christifideles reverentia prosequantur » (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 32; Const. *Gaudium et spes*, nn. 49 et 61).

Connexus est cum can. 9 Legis Fundamentalis. Ill.mo cuidam Consultori magis placet hic can. 3, quam can. 9 Legis Fundamentalis.

Notat Rev.mus Secretarius Adiunctus § 2 can. 3 relationem quandam habere cum can. 12 § 1 Legis Fundamentalis, sed canon nostri Coetus est magis generalis, quia in ipso agitur de generali reverentia ratione status.

Canon 4

Hic est textus:

§ 1. Baptismate irrevocabiliter in Ecclesia Christi incorporati cum sint, christifideles obligatione tenentur curandi ut, agendi ratione quoque, communionem semper servant cum eadem Ecclesia, his quidem in terris a successore Petri et Episcopis in eius communione gubernata.

§ 2. Magna cum diligentia officia adimpleant quibus tenentur non tantum erga Ecclesiam Christi universam, sed etiam erga Ecclesiam particularem ad quam, secundum iuris praescripta, pertinent ».

Placet textus, cum unica emendatione: in § 1, loco « Baptismate », dicatur « Baptismo ».

Canon 7

Hic est textus:

« § 1. Singuli christifideles, ratione habita uniuscuiusque capacitatis, obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam doctrinae christianae cognitionem, secundum requisita proprii status ac conditionis.

§ 2. Omnes christifideles, qui sacris disciplinis studendis incumbunt, facultate gaudent ut, propriis singularum disciplinarum principiis ac methodo servatis, de quaestionibus ad scientias sacras vel cum sacris connexas pertinentibus, iusta libertate inquisitionem instituant, utque conclusiones ad quas deveniant, debita cum prudentia atque necessario erga Ecclesiae Magisterium obsequio, cum aliis communicent » (cfr., quoad § 1: Decl. *Dignitatis humanae*, n. 14, 3° et 4°; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 29; Decr. *Ad gentes*, n. 26; Const. *Lumen gentium*, n. 35 in fine; Const. *Gaudium et spes*, n. 43, 2° in fine. Quoad § 2, cfr. Const. *Gaudium et spes*, n. 62, ult.; Decl. *Gra-vissimum educationis*, nn. 10 et 11; Decl. *Unitatis redintegratio*, n. 11, 3°).

§ 1 connectitur cum can. 17 § 1 LEF; § 2 cum can. 18 LEF.

Iuxta Ill.mum quendam Consultorem, § 2 forsitan non esset inutilis, etiam si LEF promulgetur, quia in hac § res ulterius determinatur. Obicit tamen Ill.mus alter Consultor duplicem textum fore causam difficultatum in interpretatione, cui animadversioni accedit Ill.mus Consultor qui quaestionem posuit. Fit suffragatio, et placet ut § 2 cadat, si LEF promulgetur.

Rev.mus Consultor quaestionem ponit de catechumenis deque iuribus quibus in Ecclesia gaudent. Accedit Exc.mus alter Consultor, qui legit can. 8 §§ 2-3 LEF. Sed, uti animadvertit Rev.mus Secretarius Adiunctus, catechumeni gaudent tantum quibusdam praerogativis, nam ianua ad iura canonica acquirenda est tantum baptismus.

Canon 8

Textus sic sonat:

« Christifideles illa quae sacri Pastores tamquam magistri et rectores in Ecclesia docent et statuunt, christiana oboedientia responsabili sectari tenentur ».

Magis placet omnibus textus can. 12 § 1 LEF, qui hic inserendus est, si Lex Fundamentalis non promulgetur.

Canon 9

Hic est textus:

« § 1. Cuncti christifideles, ut plenitudinem vitae christianae, ad quam ipso baptismo vocantur, ducere valeant, ius habent ex spiritualibus Ecclesiae bonis, verbi Dei praesertim et Sacramentorum adiumenta a sacris ministris accipiendi, iuxta iuris praescripta.

§ 2. Integrum est cunctis christifidelibus ut, sive singuli sive in associationibus coniuncti, illam spiritualitatis formam, doctrinae Ecclesiae conformem, colant quam in conscientiis proprio statui et muneris convenientem censent » (cfr. Const. *Lumen gentium*, nn. 37, 39-40; Const. *Sacrosanctum Concilium*, n. 19; Decr. *Presbyterorum ordinis*, n. 9; C.I.C., can. 682).

Placet ut in § 1 dicatur « baptismo », loco « baptisate ».

Exoptat Exc.mus Consultor ut expungantur verba « iuxta iuris praescripta », quae saepe occurrunt. Propositio tamen non placet, quia, uti animadvertit Rev.mus Secretarius Adiunctus, haec debent magis determinari, ex. gr. quoad receptionem SS.mae Eucharistiae.

Fit suffragatio, et magis placet can. 13 LEF, qui ponendus est loco can. 9 § 1, si LEF non promulgetur.

Paragraphus 2 manet uti est.

Canon 10

Hic est textus:

« Christifideles ritum qui ad normam canonis... (98 CIC) est sibi proprius sequi valent ac debent ».

Hic textus connexionem habet cum LEF, can. 14, sed placet ut canon maneat, etiam si LEF promulgetur, quia continet ultteriores determinationes et est magis concretus.

Canon 11

Textus sic sonat:

« Universis christifidelibus officium et ius est active in celebrationibus liturgicis participandi, iuxta praescripta a legitima ecclesiastica auctoritate statuta ».

Dubitat Exc.mus Consultor de necessitate servandi verba « iuxta praescripta a legitima ecclesiastica auctoritate statuta ». Placet vero ut haec verba servantur, nam, uti animadvertit Rev.mus Secretarius Adiunctus, vitari debent abusus qui committuntur ex. gr. a commissionibus liturgicis relate ad absolutionem communi modo impertientiam, contra normas latas a S. C. pro Doctrina Fidei. Concordant omnes.

Placet ut textus maneat uti est.

Canon 12

Hic est textus:

« § 1. Cunctis fidelibus officium et ius est, unicuique pro parte quam in missione Ecclesiae habet, ad laborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur.

« § 2. Omnibus etiam onus incumbit et ius est, unicuique secundum proprium statum et condicionem, ut, sive singuli sive consociati, apostolatum exercent, in communione cum sacris pastoribus ».

§ 1. connectitur cum can. 11 LEF. Magis placet textus LEF — hic inserendus, si ipsa non promulgetur — etiam quia, iuxta animadversionem propositam a duobus Exc.mis Consultoribus, aptiora sunt verba « ut perveniat » (quae enuntiant onus christifidelium), quam verba « cognoscatur et accipiatur ».

Quoad § 2 can., cfr. LEF, can. 16. Exc.mo Consultori magis placet verbum « exercent », quod habetur in canone nostri Coetus, quam verba « promoveant et sustineant » can. 16 LEF. Accedit Rev.mus Consultor, quia tota vita debet esse apostolica. Placet ergo omnibus ut in can. 16 LEF proponatur additio verbi: « ... actionem *exercent*, promoveant... ».

Proponente Rev.mo Consultore qui paulo antea, placet quoque alia suggestio pro LEF: in can. 16 addatur: « ... sustineant *in communione cum sacris pastoribus* ».

Placent quoque aliae duae emendationes in can. 16 LEF suggerendae: a) dicatur: « ... participant, *officium et ius* habent... »; b) dividatur canon in duas §§, quarum altera incipiat a verbis « Nullum autem inceptum... ».

Canon 13

Hic est textus:

« § 1. Fideles ius habent ut necessitates et optata sua, praesertim spiritualia, libere et fidenter sacris pastoribus patefaciant.

« § 2. Item, pro scientia et competentia quibus pollent, facultatem, immo aliquando officium, habent, ut sententiam suam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt in veracitate, cum caritate ac prudentia declarent, servata semper reverentia Sacris Pastoribus debita ».

Quoad § 1, cfr. can. 12 § 2 LEF; quoad § 2, cfr. can. 12 § 3 LEF. Relate ad utramque paragraphum, magis placet redactio LEF.

Canon 14

Textus sic sonat:

« § 1. Christifideles sciant sua esse Ecclesiae opera, ideoque eadem precibus et sacrificiis, atque pro propria idoneitate inceptis quoque apostolicis sustineant.

« § 2. Officio tenentur, ratione habita uniuscuiusque facultatum et status familiae, curandi ut Ecclesiae praesto sint ea quae ad cultum divinum, ad honestam clericorum aliorumque ministrorum sustentationem vel remunerationem et ad alios fines eidem Ecclesiae proprios necessaria sunt media ».

§ 1 deletur, quia non videtur utilis. Quoad § 2, magis placet redactio can. 23 LEF, quae hoc loco inserenda est, si LEF non promulgetur, sed cum additione verborum « ratione habita uniuscuiusque facultatum et status familiae ».

Canon 15

Hic est textus:

« Christifideles omnes iure gaudent ut, a quacumque coactione immunes, statum vitae libere eligant ».

Magis placet redactio can. 19 LEF.

Canon 16

Hic est textus:

« § 1. Debita cum competenti auctoritate relatione servata, universis christifidelibus ius est condere et moderari consociationes iisque nomen dare, itemque conventus habere ad fines spirituales in communi persequendos.

« § 2. Nemo cogi potest ut alicui consociationi det nomen ».

Quoad § 1, placet ut remissio fiat ad can. 15 LEF, et deinde addatur: « Nemo cogi potest ut alicui consociationi det nomen ».

Canon 17

Textus sic sonat:

« Rescripta a competenti auctoritate ecclesiastica impetrare possunt, servatis quidem iure servandis, omnes christifideles, qui expresse iure non prohibentur ».

Censet Rev.mus Secretarius Adiunctus hunc canonem expungi posse, quia materia de qua agitur aptius pertractatur in titulo *CIC* « De rescriptis », ubi etiam rescripti definitio traditur. Ill.mus Consultor obiicit duas diversas quaestiones hac in re esse implicatas: *a)* capacitas impetrandi rescripta, quae locum systematicum habet ubi de rescriptis; *b)* ius petitionis. Exsistimat Rev.mus Secretarius Adiunctus hoc ius petitionis magis in concreto describi posse ut ius petitionis gratiae, quae per rescriptum conceditur. Leguntur ergo cann. 56 et 57 « De rescriptis », a competenti Coetu apparati, qui sic sonant:

Canon 56

« § 1. Rescriptum intelligitur actus administrativus a competenti auctoritate executiva in scriptis elicitus quo, de se ad petitionem alicuius, conceditur privilegium, dispensatio aliave gratia.

« § 2. Quae de rescriptis statuuntur praescripta, etiam de licentiae concessione valent, nisi aliud constet ».

Canon 57

« Rescriptum quodlibet impetrari potest ab omnibus qui expresse non prohibentur ».

His lectis, Rev.mus Secretarius Adiunctus censet can. 17 nostri Coetus deleri posse. Accedunt duo Consultores. Concordat quoque et alter Ill.mus Consultor, qui tamen quaestionem ponit de iure petitionis, quatenus ipsum est ius ad responsionem obtinendam — sive affirmativam sive negativam — si petitio sit legitima. Obiicit Rev.mus Secretarius Adiunctus hoc non esse verum ius; praeterea, addit Rev.mus, quandoque responsum non potest neque debet dari, ex.gr. quia secretum violaretur ex ipso facto responsionis, etiamsi dicatur responsum in casu dari non posse « propter rationes maiores ». Recolit Ill.mus Consultor qui supra textum can. 13 § 1 et LEF can. 12 § 2, ubi dicitur fideles ius habere ut necessitates et optata sua, praesertim spiritualia, libere et fidenter sacris pastoribus patefaciant. Respondet Exc.mus Consultor in hoc consistere ius petitionis, nempe in manifestatione necessitatum et optatorum, una simul cum iis quae in cann. 56-57 de rescriptis statuuntur: aliud est enim possibilitas colloquii, aliud vero est ius subiectivum. Rev.mus Consultor exsistimat quaestionem hanc, potius quam ad ius quoddam, se referre ad necessariam humanitatem et urbanitatem ex parte administrationis ecclesiasticae.

Expleta disceptatione, placet Consultoribus ut can. 17 expungatur, utque tota quaestio remittatur ad normas generales de rescriptis.

Canon 18

Hic est textus:

« Fidelibus ius est ut bona fama qua gaudent ab omnibus in honore habeatur; quapropter nemini licet illegitime eandem laedere ».

Cfr. LEF can. 20.

Quaerit Exc.mus Consultor quo sensu intelligendum sit verbum « illegitime ». Respondet Rev.mus Secretarius Adiunctus famam quandoque legitime laedi posse, ex. gr. per declarationem poenae publici iuris factae.

Est Rev.mus Consultor cui magis placet textus nostri Coetus quam can. 20 LEF; iuxta Ill.mum Consultorem hic canon expungi potest, si LEF promulgetur; aliter vero servandus est uti proponitur.

Canon 19

Textus sic sonat:

« Christifideles officium et ius habent servandi secretum commercii epistolaris ».

Hic canon manere debet, quia in LEF non agitur de hoc iure et officio.

Suggerit Rev.mus Secretarius Adiunctus ut dicatur « commercii epistolaris *aliusve generis* », ut textus alios possibiles casus complectatur. Attenta hac suggestionem, quaestio ponitur de exceptionibus, quae haberi possunt, ratione boni communis vel ordinis publici, sed Ill.mis duobus Consultoribus praeoptandum videtur ut de hac re sermo non fiat.

Rev.mus Secretarius Adiunctus proponit ut additio sit: « epistolaris *aliusve personalis indolis* », sed Exc.mus Consultor postulat ut dicatur etiam « nisi expresse iure caveatur » vel « nisi habeantur exceptiones in iure expressae ». Rev.mus Secretarius Adiunctus necessariam non existimat hanc additionem propositam ab Exc.mo Consultore, quia patet bonum commune praeponendum esse bono individuali.

Placet ergo ut dicatur: « ... epistolaris *aliusve personalis indolis* », sed subintelligitur clausula « nisi bonum commune aliud exigat ».

Canon 20

Hic est textus:

« Ius est christifidelibus recurrendi ad instantiam iure determinatam contra auctoritatem quae fines suae competentiae transcendit, aut eadem utitur in finem lege non intentum ».

Proponit Rev.mus Secretarius ut dicatur: « ... christifideles *quorum interest* ». Accedit Ill.mus Consultor, quia sic admittitur etiam interesse legitimum atque legitimatio processualis. Animadversio placet.

Canon 22

Hic est textus:

« § 1. Christifideles ius habent ut semper iudicentur a Tribunali quod, in causa de qua agitur, ad normam iuris est competens, atque servato modo eodem iure definito.

« § 2. Attamen, ob primatum Summi Pontificis, integrum est cui-libet fidei in toto orbe catholico causam suam sive contentiosam sive criminalem, in quovis iudicii gradu et in quovis litis statu, cognoscendam ad Apostolicam Sedem deferre vel apud eandem introducere.

« § 3. Fideles qui sive in processibus iudiciariis sive in causis administrativis sunt partes, ius habent ut audiantur atque ut adiutorio gaudeant patroni libere ab ipsis electi aut, deficiente electione, ab officio ipsis dato.

« § 4. Fideles, contra quos sive via iudiciaria sive via administrativa proceditur ratione denunciationis contra eos apud auctoritatem ecclesiasticam factae, ius habent ut sibi nomen denuntiantis communi-cetur.

« § 5. Christifideles contra quos ab auctoritate ecclesiastica fertur sententia aut decretum, ius habent cognoscendi rationes quibus decisio innititur.

« § 6. Nemo puniri potest nisi ob delicta, quae iam tempore commissionis, poena determinata lege plectuntur ».

§ 1 placet; etiam § 2, saltem pro nunc. Placet quoque § 3.

Quoad § 4, animadvertunt duo Consultores hoc principium sancitum iam esse in Synodo Episcoporum, exceptis processibus circa sollicitationem, ad tuendam Sacramenti sanctitatem. Placet ergo paragraphus.

Quoad § 6, notat Rev.mus Secretarius Adiunctus textum LEF can. 21 emendatum esse, quia Orientales non admiserunt formulam nostri can. 22 § 6, nam disciplina apud eos vigena est diversa. Placet ergo ut, pro CIC, plene sanciatum principium legalitatis quoad poenas imponendas. Suggestit Rev.mus Secretarius Adiunctus ut dicatur: « Nemo poena plecti potest nisi ob delicta, quae iam tempore commissionis, eadem poena in ipsa lege statuuntur ». Instat Rev.mus quidam Consultor, cui et alii accedunt, ut textus expresse agat de poena *in lege determinata*. Placet ergo ut textus paragraphi sic sonet: « Nemo poena plecti potest nisi ob delicta, quae iam tempore commissionis, eadem poena ipsa lege determinata statuuntur ».

Canon 23

Textus sic sonat:

« § 1. Christifideles obligatione tenentur servandi ac promovendi iura quae hominibus ratione dignitatis humanae aut divinae ad salutem vocationis competunt, itemque tuendi et defendendi libertatem qua Ecclesia gaudet ut missionem sibi propriam adimplere valeat.

« § 2. Abstineant igitur fideles a participandis vel sustinendis actionibus quae dignitati personae humanae aut missioni Ecclesiae detrimento esse possint, et caveant ne ullam partem habeant in consociationibus aut conventibus. quorum operae bono Ecclesiae sint contrariae ».

Ad mentem Ill.mi cuiusdam Consultoris, Rev.mus Secretarius Adiunctus proponit ut in § 1 dicatur: « ... ratione dignitatis humanae divinaeque *vocationis* ad salutem competunt... », quod placet.

Quoad § 2, vult Exc.mus Consultor ut dicatur « quorum fines », loco verborum « quorum operae », sed aliis non placet, quia opera possunt esse mala etiamsi fines sint boni.

Quoad eandem § 2, censet Rev.mus alter Consultor prohibitionem in fine enuntiatam esse nimis absolutam, quia quandoque expedire potest ut participationem habeant fideles apte parati, quapropter dici potest, ex.gr. « ne ullam partem habeant *nisi iusta et rationabili de causa* ». Concordant Ill.mus tertius Consultor, sed, cum agatur de ca-

sibus exceptionalibus, cum vere id expediat applicari potest institutum dispensationis. Iuxta Exc.mum Consultorem, quaestio apte solvitur si expungatur verbum *ullam*, quod placet.

Canon 24

Hic est textus:

« Omnes christifideles, doctrina Ecclesiae in re sociali innixi, iustitiam inter homines populosque promoveant, atque operibus pietatis et caritatis christianae auxilium praestent, praesertim quibus efficax praebetur adiumentum iis qui in necessitate versantur ».

Quoad can. 24 LEF quaerit Rev.mus quidam Consultor ut addantur verba « iurium *et officiorum* », quod non placet quia, uti animadvertit Rev.mus Secretarius Adiunctus, officia non possunt restringi legibus irritantibus vel inhabilitantibus, et officiorum moderatio fit per dispensationes.

II

STATUTUM IURIDICUM LAICORUM

Canon 1

Rev.mus Secretarius Adiunctus hanc novam formulam proponit:

« In canonibus qui sub hoc titulo sequuntur, nomine laicorum intelleguntur omnes christifideles, qui neque per receptum ordinem sacrum ad divinum ministerium sunt deputati (aut: qui non sunt clerici) neque alicuius Instituti vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum sunt sodales ».

Est Rev.mus Consultor qui desiderat ut, in laicorum descriptione, nota positiva addatur, qualis habebatur in praecedenti canonis redactione: « specialiter in rebus temporalibus gerendis et in muneribus saecularibus exercendis Christi testimonium reddentes ».

Alter Rev.mus Consultor mavult ut de saecularitate agatur in can. 2; praeoptat etiam Rev.mus ut dicatur, sicut in redactione praecedenti « omnes christifideles, iis exceptis qui ordine sacro ... ». Quoad hanc alteram animadversionem est Exc.mus Consultor qui non concordat cum verbo « exceptis », quod innuit ideam exceptionis, et mavult ut dicatur

« praeter membra ordinis sacri ... », uti legitur etiam in Const. *Lumen gentium*, n. 31.

Rev.mus Secretarius Adiunctus legit can. 28 LEF, ubi dicitur: « Ecclesiae ministri, quippe qui ordinatione sacra, per speciale Spiritus Sancti donum Christo Domino peculiari ratione configurentur et ad divina ministeria mancipentur, in nomine et auctoritate Christi docendo, sanctificando et regendo, Populum Dei ita pascunt ut, ministrantibus et charismatibus recognitis, cuncti ad commune opus, mandatum nempe caritatis, implendum cooperentur ». Placet ergo ut, ad mentem praecedentis Exc.mi Consultoris dicatur: « ... christifideles, *praeter eos qui* per receptum ordinem sacrum..., *aut* alicuius Instituti... ».

Simplicitatis causa, placet quoque ut canon his verbis incipiat: « In canonibus huius tituli, nomine... ».

Ill.mo non placet ut hoc in canone expungatur omnis referentia ad functionem positivam quam in Ecclesia laici habent, et retinenda esse existimat verba quae habentur in redactione canonis approbata in praecedenti adunatione huius Coetus. Habetur quaedam discussio de hac re, sed textus non mutatur, quia praevalet sententia ab alio Rev.mo Consultore exposita, ut nempe talis mentio fiat in can. 2.

Canon 2

Postulat Exc.mus quidam Consultor, cui accedunt Rev.mi alii duo Consultores, ut hic canon ponatur post can. 4, nempe post expositionem missionis laicorum. Haec propositio placet, ergo can. 2, qui prius erat can. 4, sic sonat:

§ 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatum, i.e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in associationibus coniuncti, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt.

§ 2. peculiari adstringuntur obligatione ut rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuant atque perficiant, et ita specialiter in iisdem rebus gerendis atque in muneribus saecularibus exercendis Christi testimonium reddant ».

Quoad § 1, Exc.mus Consultor vult ut addatur: « ... per baptismum *et confirmationem* deputentur ... »; additio tamen non fit, quia, uti notat Rev.mus Secretarius Adiunctus, deputatio fit per baptismum.

Quoad § 2, Rev.mus Secretarius Adiunctus proponit ut hoc loco addantur verba ex can. 1 expuncta, et textus sic sonet: « Peculiari adstringuntur obligatione ut rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuant atque perficiant, et ita specialiter in iisdem rebus gerendis atque in muneribus saecularibus exercendis Christi testimonium reddant ».

Approbatur hic textus, sed cum emendationibus propositis a duobus Consultoribus, nempe: « Peculiari adstringuntur *officio*, unusquisque *quidem secundum propriam condicionem*, ut rerum... ».

Textus ergo approbatus sic sonat:

§ 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatam, i.e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in associationibus coniuncti, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt.

§ 2. Peculiari adstringuntur officio, unusquisque quidem secundum propriam condicionem, ut rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuant atque perficiant, et ita specialiter in iisdem rebus gerendis atque in muneribus saecularibus exercendis Christi testimonium reddant ».

Canon 3 (prius can. 2)

Textus a Rev.mo Secretario Adiuncto propositus, sic sonat:

« Ius est laicis ut ipsis agnoscatur ea in rebus civitatis terrenae libertas quae omnibus competit, iuxta legem divinam ab Ecclesiae magisterio declaratam; in iisdem rebus agendis, ad doctrinam Magisterii observanter attendant, nusquam vero pro sua sententia auctoritatem Ecclesiae sibi exclusive vindicent ».

Quoad verba « iuxta legem divinam ab Ecclesiae magisterio declaratam », Ill.mus Consultor est qui animadvertit se talia verba intelligere eo sensu, quod sententia haec se refert ad sensum christia-

num libertatis, non ad sensum liberalem aliumve similem. Notat Rev.mus Secretarius Adiunctus id iam haberi in verbis sequentibus, nempe « in iis tamen rebus agendis, ad doctrinam Magisterii observanter attendant », quapropter expungi potest sententia « iuxta legem ... declaratam »; placet haec propositio, sed placet quoque, postulante Ill.mo quodam Consultore, ut dicatur « ad doctrinam Magisterii *Ecclesiae* ».

Rev.mus Secretarius Adiunctus suggerit ut dicatur: « ... attendant, *caventes vero ne in quaestionibus opinabilibus* auctoritatem Ecclesiae pro sua sententia sibi exclusive vindicent ». Placet haec emendatio, quia legitimus et optabilis pluralismus visionis christianae rerum, de quo in Const. *Gaudium et spes*, n. 43, locum habet solummodo in opinabilibus, haud vero in iis quae ad doctrinam fidei vel morum pertinent.

Duo Consultores malunt ut expungatur verbum « observanter », quod considerant non necessarium. Hoc non placet Exc.mo cuidam Consultori et aliis, quia sic enervatur obligatio. Placet ut dicatur: « in iis tamen rebus agendis, *legem divinam uti* a Magisterio Ecclesiae *proponitur observent*, caventes vero... ».

Textus ergo approbatus hic est:

« Ius est laicis ut ipsis agnoscatur ea in rebus civitatis terrenae libertas quae omnibus competit; in iis tamen rebus agendis, legem divinam, uti a Magisterio Ecclesiae proponitur, observent, caventes vero ne in quaestionibus opinabilibus auctoritatem Ecclesiae pro sua sententia sibi exclusive vindicent ».

Canon 4 (prius can. 4 § 3)

Hic est textus:

« Habiles sunt laici qui vocentur ut diversis modis cum apostolatu Hierarchiae cooperentur ».

Approbatur textus, sed, postulante Ill.mo quodam Consultore, placet ut in initio canonis dicatur: « *Ratione ipsius baptismi*, habiles... ».

Canon 5 (prius can. 3)

Hic est textus:

« § 1. Laici, ut secundum doctrinam a Christo revelatam et ab Ecclesia declaratam vivere valeant, eamque et ipsi enuntiare atque, si opus sit, defendere possint, obligatione tenentur et iure gaudent ».

ad acquirendam eiusdem doctrinae cognitionem, propriae uniuscuiusque capacitati et conditioni aptatam. Quare curare debent ut cognitionem habeant doctrinae quam tota Ecclesia profitetur et quae a Conciliis Oecumenicis, a Summis Pontificibus et a propriae Ecclesiae particulare Pastoribus traditur.

« § 2. Facultate quoque gaudent ut, servatis iure statutis, plenior illam in scientiis sacris acquirant cognitionem, quae in Ecclesiasticis Universitatibus facultatibusve aut in scholis scientiarum religiosarum traduntur, ibidem lectiones frequentantes et gradus academicos consequentes.

« § 3. Item, servatis praescriptis quoad idoneitatem requisitam statutis, habiles sunt qui missionem docendi scientias sacras a legitima auctoritate ecclesiastica recipiant ».

Quoad § 1, notat Rev.mus Secretarius Adiunctus formulam perfici posse, quia forsitan nimis exigitur per verba « ut cognitionem habeant ... profitetur », quamvis intentio sit ut unusquisque habeat aptam et congruam cognitionem doctrinae catholicae. Proponit ergo Rev.mus Secretarius Adiunctus hanc novam redactionem § 1, quae placet: « § 1. Laici, ut secundum doctrinam a Christo revelatam et universae Ecclesiae Magisterio necnon a propriae Ecclesiae particularis pastoribus declaratam vivere valeant, eandem et ipsi enuntiare atque, si opus sit, defendere possint utque in apostolatu exercendo partem suam habere queant, obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam eiusdem doctrinae cognitionem, propriae quidem uniuscuiusque capacitati et conditioni aptatam ».

Placent §§ 2 et 3 sine emendationibus.

Canon 6 (prius can. 5)

Hic est textus:

« § 1. Laici, debita scientia, experientia et virtute praestantes, habiles sunt qui tamquam periti aut consiliarii ab Ecclesiae Pastoribus audiantur.

« § 2. Habiles etiam sunt qui ad normas iuris idonei reperiantur, ut ad illa munera ecclesiastica a sacris Pastoribus adsumantur, quibus secundum iuris universalis aut particularis praescripta fungi valent ».

Quoad § 1, Ill.mus Consultor vult ut dicatur « probitate », loco « virtute »; Ill.mus alter Consultor praeoptat verbum « honestate »;

Rev.mus Secretarius Adiunctus desiderat ut adhibeatur verbum « prudentia ». Tandem, Ill.mus tertius Consultor suggerit ut dicatur « ... debita scientia, *prudentia et honestate praestantes* ... », quod placet.

Placet quoque § 2, cum hac emendatione: loco « munera » dicendum est « *officia* et munera ».

Canon 7 (prius can. 6)

Proponitur textus a Rev.mo Secretario Adiuncto, sic sonans:

« § 1. Ipsius baptismi ratione, laici, sicuti omnes christifideles, officium et ius habent ut plene, conscie et actuose in celebrationibus liturgicis, servatis quidem iuris praescriptis, partem habeant.

§ 2. Viri laici, qui aetate dotibusque pollent Episcoporum Conferentiae decreto statutis, ritu liturgico praescripto ad ministeria lectoris et acolythi assumi possunt; quae tamen ministeriorum collatio eisdem non confert ius ad sustentationem remunerationemve ab Ecclesia praestandum.

§ 3. Ceteri etiam laici, quibus scilicet haec ministeria non sunt collata, ex temporanea deputatione in actionibus liturgicis munus lectoris implere possunt; item omnes laici facultate gaudent qui muneribus commentatoris, cantoris aliisque ad normam iuris fungantur.

§ 4. Ubi Ecclesiae necessitas aut utilitas id suadeat, possunt etiam, deficientibus sacris ministris necnon lectoribus et acolythis, quaedam eorundem officia supplere, videlicet ministerium verbi exercere, precibus liturgicis praeesse, baptismum conferre atque Sacram Communionem distribuere, iuxta iuris universalis et particularis praescripta ».

Placet ut expungatur § 1, quia id pertinet ad statutum omnium christifidelium.

Placet ut in § 2 (quae nunc est § 1) dicatur: « ... acolythi *stabili-ter* assumi ... », iuxta petitionem Exc.mi cuiusdam Consultoris, quo melius pateat differentia cum casibus de quibus in § 3 (nunc § 2).

§ 3 (quae nunc est § 2) placet, cum his emendationibus a duobus Exc.mis Consultoribus propositis: « Laici, quibus ministeria *de quibus in § 1* non sunt collata, *et quidem sive viri sive mulieres*, ex temporanea... ».

Canon 8 (prius can. 7)

Formula proposita eadem est quae habetur in schemate.

Textus placet, cum unica emendatione, nempe: in fine dicendum est: « ... debite *prospiciatur*, *salvo praescripto*, can. 7 § 1 ».

III

DE CHRISTIFIDELIUM CONSOCIATIONIBUS

Rev.mus Secretarius Adiunctus Consultoribus explanat quaestionem de Societatibus Missionariis, quae proposita fuit in Litt. Secretariae Status Prot. N. 107311, diei 7 novembris 1967, ubi dicitur: « I Superiori Generali delle Società Missionarie hanno inviato al Santo Padre una lettera per esprimere la loro intera e piena soddisfazione per quanto stabilito nel Cap. IX, art. 86, della Costituzione « Regimini Ecclesiae ». In conseguenza di tale articolo, essi si augurerebbero, poi, che la Pontificia Commissione per la Revisione del Codice di Diritto Canonico arrivi a stabilire, per le Società Missionarie senza voti, uno statuto giuridico distinto da quello dei religiosi ed appropriato al loro fine principale e specifico. Per venerato incarico di Sua Santità, trasmetto alla competenza di codesta Pontificia Commissione fotocopia della citata lettera ». Licet — contra ac postulat earum natura — statutum iuridicum attuale istiusmodi Societatum illud est quod conditum fuit pro Societatibus vitae communis sine votis (nempe intra Instituta perfectionis seu vitae consecratae), hoc ita fuit quia Codex anni 1917 nullam aliam continebat possibilitatem, ut hae Societates a Sancta Sede approbarentur cum regimine iuridico universali atque centralizzato et cum facultate incardinandi proprios clericos: qua facultate multae ex iis Societatibus indigebant ad proprios earum fines attingendos.

Hoc problema iuridicum — sequitur Rev.mus Secretarius — non afficit solummodo citatas Societates missionarias, et de ipso studia peracta iam sunt ab aliis Coetibus Consultorum, nempe a Coetibus « De Sacra Hierarchia », « De Institutis vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum » et « De Sacramentis ». In schemate documenti pontificii quo disciplina canonica de Sacramentis recognoscitur, omnibus Episcopis, Dicasteriis Romanae Curiae atque ecclesiasticis Facultatibus iam transmissio, dicitur in can. 200:

« § 1. Uni moderatori maiori Instituti clericalis vitae consecratae iuris quidem pontificii aut Societatis iuris pontificii facultate sibi clericos adscribendi gaudentis competit ut suis subditis iuxta Constitutiones permanenter Instituto aut Societati adscriptis concedat litteras dimissorias ad diaconatum et ad presbyteratum.

§ 2. Ordinatio ceterorum omnium alumnorum cuiusvis Instituti vitae consecratae aut Societatis facultate sibi clericos adscribendi donatae, regitur iure saecularium, revocato quolibet privilegio contrario ».

Pariter, de hac ipsa re, Commissio nostra sequentia transmisit Exc.mo Secretario Sacrae Congregationis pro Gentium Evangelizatione, die 24 maii anni 1974, respondens quaestionibus ab eo positis: « È regolarmente pervenuta a quest'Ufficio la pregiata lettera di codesta Sacra Congregazione Prot. 2136/74, in data 7 c.m., riguardante l'istanza inoltrata dalle 15 Società Missionarie che desiderano avere nel nuovo Codice di Diritto Canonico una posizione giuridica distinta dagli Istituti di perfezione. In ossequio ai desideri manifestati da Vostra Eccellenza, la questione è stata sottoposta alla considerazione del Gruppo di studio « De Institutis perfectionis », insieme alle raccomandazioni fatte in merito da codesto Sacro Dicastero. Attese le ragioni addotte e il fatto che le predette Società non hanno gli elementi giuridici sostanziali che sono caratteristici degli Istituti di perfezione (cfr. *Communicationes*, vol. II, 1970, p. 174), l'intera documentazione inviata dall'Eccellenza Vostra è stata trasmessa per competenza al Gruppo di studio « De fidelium Associationibus ». Esso, infatti, si occupa di preparare la futura legislazione canonica di tutte le Associazioni ecclesiastiche, sia di chierici che di laici, che sono diverse dagli Istituti di perfezione ».

Notat Ill.mus quidam Consultor iisdem in adiunctis iam inveniri alias Societates, cuiusmodi est Missio Galliae seu Praelatura Pontiniana. Accedit Rev.mus Secretarius Adiunctus, qui dicit casum Missionis Galliae esse similem aliis casibus, inter quos ii habentur, qui propositi sunt in Litteris datis ab Exc.mo Secretario S. C. pro Gentium Evangelizatione. Etenim Missio Galliae est Associatio sacerdotum saecularium cum regimine iuridico supradioecesano. In suo initio, erat Associatio clericorum cum proprio Seminario, deinde vero obtinuit a Sancta Sede erectionem in Praelaturam personalem.

His prae oculis habitis, placet omnibus ut in schemate de christifidelium consociationibus locum suum inveniant consociationes publicae iuris pontificii, ab Institutis vitae consecratae distinctae, quae

si clericales sint, ab Apostolica Sede facultate donari possint sibi clericos adscribendi.

Placet quoque, proponente Rev.mo Secretario Adiuncto, ut fines harum consociationum his verbis enuntientur: « ad doctrinam christianam divulgandam operaque apostolatus perficienda in terris missionis aliisque regionibus aut coetibus socialibus qui speciali indigent adiutorio »; quod probatur etiam ad mentem Decreti *Presbyterorum Ordinis*, n. 10.

Canones ergo de consociationibus christifidelium ita a Coetu perficiuntur:

Canon 1

Hic est textus:

« § 1. In Ecclesia habentur consociationes distinctae a religionibus et societatibus de quibus in cann. (487-681), (necnon ab institutis saecularibus de quibus in can. ...), consociationes nempe in quibus christifideles, sive clerici sive laici, communi opera contendunt ad perfectiorem vitam christianam fovendam, aut ad alia apostolatus opera, scilicet ad evangelizationis incepta, ad ordinem temporalem spiritu christiano animandum, ad pietatis vel caritatis opera exercenda.

§ 2. Iis praesertim sua nomina dent christifideles consociationibus, quae pro tempore et re maiorem praebeant utilitatem, quaeque a competenti auctoritate ecclesiastica aut erectae aut laudatae vel commendatae sint ».

Placet textus, sed approbantur duae emendationes in § 1, nempe: a) dicatur: « ... distinctae *ab Institutis vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum*, consociationes ... »; b) addatur: « ... sive clerici sive laici *sive clerici et laici insimul*, communi... ».

Canon 2

Textus, qui omnibus placet, sic sonat:

« § 1. Integrum est christifidelibus, privata inter se conventionem inita, consociationes constituere ad pietatem excolendam vel ad apostolatus opera exsequenda, aliosve fines spirituales de quibus in can. 1 § 1 persequendos, salvo tamen can. 3 § 1.

§ 2. Consociationes quas libera pactione inter se inita christifideles sive clerici sive laici, ad fines spirituales constituunt, etiamsi ab

auctoritate ecclesiastica laudentur vel commendentur, consociationes privatae vocantur.

§ 3. Nulla consociatio nomen « catholica » sibi assumat nisi de consensu auctoritatis ecclesiasticae competentis, ad normam can. 19 ».

Uti iam statutum est in aliis canonibus schematis, hae consociationes, etiamsi iuridice « privatae » vocentur, subsunt utique vigilantiae Hierarchiae ecclesiasticae: quod hodie, proh dolor, non evenit cum multis e sic dictis « coetibus spontaneis », sive laicorum sive clericorum.

Canon 3

Hic est textus, qui placet.

« §1. Unius auctoritatis ecclesiasticae competentis est erigere christifidelium consociationes quae sibi proponunt declarationem doctrinae christianae eiusve traditionem nomine Ecclesiae aut cultus publici ordinationem, quaeve alios intendunt fines spirituales quorum persecutio natura sua eidem auctoritati ecclesiasticae reservatur.

§ 2. Auctoritas ecclesiastica competens, si id expedire iudicaverit, christifidelium consociationes quoque erigere potest ad alios fines spirituales directe vel indirecte prosequendos, quorum procuratori privatorum inceptis non satis provisum sit.

§ 3. Christifidelium consociationes quae a competenti auctoritate ecclesiastica eriguntur consociationes publicae vocantur ».

Novi canones

Rev.mus Secretarius Adiunctus proponit ut hic inserantur duo novi canones, quorum textus hic esse potest:

Canon A

« Enixe commendantur consociationes quas christifideles, sive clerici sive laici, sive clerici et laici insimul, constituunt ad doctrinam christianam divulgandam operaque apostolatus perficienda in terris missionum aliisque regionibus aut coetibus socialibus qui speciali adiutorio indigent ».

Canon B

« § 1. Consociationes de quibus in can. A, quae quidem a sola auctoritate ecclesiastica ad normam can. 19, § 1 competenti erigi possunt, clericales dicuntur quae sub moderamine sunt clericorum, exercitium ordinis sacri assumunt atque ut tales ab auctoritate competenti agnoscuntur; secus laicales sunt.

§ 2. Consociationes de quibus in can. A eae sunt iuris pontificii quae per formale decretum a Sede Apostolica sunt erectae; quae consociationes, si clericales sunt, ab eadem Sede Apostolica facultate donari possunt sibi clericos adscribendi.

§ 3. Quae Moderatoribus Institutorum vitae consecratae iure imponuntur officia atque tribuuntur iura et facultates, Moderatoribus quoque Consociationum de quibus in can. A sunt propria ».

AUT

Quae iure statuuntur praescripta de officiis atque iuribus facultatibusque Moderatorum Institutorum vitae consecratae, Moderatoribus quoque Consociationum de quibus in can. A applicanda sunt ».

Magis autem placet Consultoribus ut canon A propositus fiat § 3 canonis 1 schematis, sed cum hac additione: « Enixe commendantur, *quovis nomine vocentur*, consociationes... ». Nomine enim consociationum fidelium multae veniunt et venire possunt (« Confraternita », « Pia unione », « Sodalizio », « Ter'Ordine », « Unione », « Associazione », « Società », « Movimento », etc.), iuxta pluralitatem finium vel conditionem membrorum. Quapropter, prae oculis habitis documentis Concilii Vaticani II atque praestantiori doctrina canonica de iure associativo, minus congruum visum est ut servetur *in iure generali* divisio consociationum quae habetur in Codice anni 1917, quaeque aliquo modo iam non sufficientem sese ostendit paucis annis post Codicem promulgatum. Optabilior apparuit Consultoribus, iam ab initio laboris Commissionis, divisio quae in schemate habetur; haec enim divisio, quae, quoad nomina aliasque determinationes normativas particulares, remittit ad statuta singularum consociationum, criteriis magis iuridicis innititur, praesertim, etsi non unice, quoad relationem consociationum cum ecclesiastica auctoritate. Ideoque proponitur a nonnullis Consultoribus quibus et alii Consultores accedunt, ut supradicta additio (« quovis nomine vocentur ») fiat in § 3 canonis 1, ad enuntiandum hoc principium, quod in ceteris schematis canonibus servatur.

Placet quoque ut § 1 canonis B ponatur uti can. 4 in parte II schematis, quia agitur de norma quae valet pro omnibus consociationibus: omnes enim fidelium consociationes, iuris sive dioecesani sive pontificii, sunt, *sub respectu regiminis iuridici* (quod probatur ab auctoritate ecclesiastica in respectivis statutis), vel clericales vel laicales, et hoc principium valet quoque pro associationibus quae dicuntur « mixtae » ratione membrorum (pro iis nempe in quibus clerici et laici simul habentur). Sequentes tamen fiunt emendationes in textu: « *Christifidelium consociationes* clericales dicuntur, quae sub... »; praeterea delentur verba circa erectionem consociationis, quia de hac re sermo est in can. 3, 10 § 1 atque in can. 19.

Sugerunt quoque duo Exc.mi Consultores atque Rev.mus Secretarius Adiunctus ut § 2 canonis B ponatur in parte V schematis, post canonem 23, sub hac formula:

Canon 23 bis

« § 1. Consociationes seu Societates clericales publicae, quae sint iuris pontificii, ab Apostolica Sede facultate donari possunt sibi clericos adscribendi, ad normam iuris.

§ 2. Quae iure statuuntur praescripta de officiis atque iuribus facultatibusque Moderatorum Institutorum vitae consecratae, Moderatoribus quoque Consociationum seu Societatum de quibus in § 1 applicanda sunt ».

Quoad § 1, memoratur a Rev.mo Secretario Adiuncto aliisque Consultoribus Coetum studii « De Sacra Hierarchia » iam recognovisse legislationem de clericorum adscriptione seu incardinatione. Servatur in schemate principium in Codice Iuris Canonici enuntiatum, vi cuius adscriptio clericorum certae Ecclesiae particulari aut certae communitati requiritur, et clerici sic dicti acephali seu vagi minime admittuntur (can. 111 § 1). Ita institutum incardinationis firmum manet. Rationes vero quibus fieri potest incardinatio et excardinatio hodiernis necessitatibus pastoralibus et apostolicis aptantur, ut postulatum fuit in Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 10. Iuxta hoc Decretum, atque etiam iuxta alia documenta post Concilium edita, inter quae Motu pr. *Ecclesiae Sanctae*, I, nn. 3 et 4, apparata est norma vi cuius quilibet clericus adscriptus seu incardinatus esse debet alicui Ecclesiae particulari aut Praelaturae personali, vel alicui Instituto vitae consecratae, aut Societati facultate incardinandi ab Apostolica Sede donatae. In canone proposito prudenter dicitur « donari possunt »:

imprimis enim, hae Societates laudabuntur, vel commendabuntur vel erigentur ab Episcopo dioecesano; deinde vero, si congruam obtineant diffusionem et consistentiam organizativam atque fructus multos edant, huiusmodi Societates postulabunt approbationem a Sancta Sede, ut fiant iuris pontificii; et tunc solummodo, una cum approbatione et statutorum revisione ex parte Sanctae Sedis, donari poterunt facultate clericos sibi adscribendi, non secus atque accidit cum Institutis vitae consecratae, quae talem facultatem obtinent non ratione votorum aliorumque sacrorum ligaminum, sed propter eorum diffusionem et subsequentes exigentias apostolicas atque organizativas.

Facta suffragatione, textus canonis ab omnibus probatur. Ponuntur deinde duae quaestiones: *a)* de itinere iuridico harum Societatum vel Consociationum; *b)* a quo Dicasterio Sanctae Sedis pendere debeant, si sint iuris pontificii.

Quoad primum, nempe quoad iter iuridicum, nulla est difficultas: uti iam dictum est, hae Consociationes — si earum doctrina et disciplina bonas sese ostenderint — imprimis obtinebunt approbationem, laudationem vel erectionem Episcopi dioecesani; deinde vero approbationem a Sancta Sede postulabunt, una cum statutorum recognitione, ut fiant iuris pontificii, si quidem plures in orbis regionibus diffundantur.

Dependentia ab uno alterove Sanctae Sedis Dicasterio pendet, uti patet, a natura concreta Consociationis de qua in casu agatur: si Consociatio sit clericalis, pendet a S.C. pro Clericis; si sit laicalis, pendet a Consilio de laicis, dummodo hoc Dicasterium opportunis facultatibus donetur; si agatur de Consociatione erecta in Praelaturam personalem, qualis est Missio Galliae, pendet a S.C. pro Episcopis; Societates autem missionariae pendunt a S.C. pro Gentium Evangelizatione. Attamen nihil dicitur de hac quaestione in canonibus huius schematis, quia de re agitur pertinenti ad Curiae Romanae organizationem, et non cadit proinde sub competentia huius Coetus studii.

Ita expletur recognitio canonum « De christifidelium consociationibus ». Canones definitive probati his actis adnectuntur.

Compleatur quoque hoc modo recognitio canonum de quibus hac in adunatione Coetus studii agendum erat, quapropter, precibus de more dictis, huic VI^{ae} Sessioni Coetus studii finis imponitur.

Romae, 11 aprilis 1975

I. HERRANZ, *Actuarius*

ADNEXUM

I

DE OMNIUM CHRISTIFIDELIUM OBLIGATIONIBUS
ET IURIBUS*Canon 1*

Nomine christifidelium intelleguntur homines qui, utpote baptismo Christo incorporati, in Populum Dei sunt constituti, quique hac ratione, de munere Christi sacerdotali, prophetico et regali pro parte sua participes facti, unusquisque secundum propriam condicionem iuridicam, ad missionem quam Deus Ecclesiae in mundo adimplendam concredidit exercendam vocantur.

Canon 2

§ 1. Obligationes et iura quae statuuntur in canonibus qui sequuntur omnibus propria sunt christifidelibus, sive sint clerici sive sint laici, nulla inter eos facta distinctione ratione stirpis, nationis, condicionis socialis vel sexus.

§ 2. Etiam sodales Institutorum vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum iisdem subiiciuntur obligationibus iisdemque gaudent iuribus, nisi iuxta sacros canones aut proprias constitutiones quorundam iurium exercitio renuntiaverint aut ab adimplendis quibusdam obligationibus exempti sint.

Canon 3

§ 1. Etsi in Ecclesia Christi diversa christifidelium sint officia et munera, veram in dignitate et actione communi aequalitatem, quae unius baptismatis ratione, inter eos viget, omnes agnoscere, atque fraternitatem qua hac ratione inter se devinciuntur observare tenentur.

§ 2. Illos tamen qui in Ecclesia ut sacrorum ministri constituuntur, huius ministerii ratione omnes christifideles reverentia prosequantur.

Canon 4 (novus)

§ 1. Baptismo irrevocabiliter in Ecclesia Christi incorporati cum sint, christifideles obligatione tenentur curandi ut, agendi ratione quoque, communionem semper servant cum eadem Ecclesia, his quidem in terris a successore Petri et Episcopis in eius communione gubernata.

§ 2. Magna cum diligentia officia adimpleant quibus tenentur non tantum erga Ecclesiam Christi universam, sed etiam erga Ecclesiam particularem ad quam, secundum iuris praescripta, pertinent.

Canon 5

Christifideles, unusquisque pro sua competentia et condicione, obligatione tenentur ad unionem inter cunctos christianos fovendam, attentis normis a competenti auctoritate ecclesiastica statutis, necnon ad pacem, iustitia innixam, inter omnes homines promovendam.

Canon 6

Christifideles obligatione tenentur veram fidem, quam cognoscant, servandi atque officio gaudent et iure eandem coram aliis profitendi.

Canon 7

§ 1. Singuli christifideles, ratione habita uniuscuiusque capacitatis, obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam doctrinae christianae cognitionem, secundum requisita proprii status ac conditionis.

§ 2. Omnes christifideles, qui sacris disciplinis studendis incumbunt, facultate gaudent ut, propriis singularum disciplinarum principiis ac methodo servatis, de quaestionibus ad scientias sacras vel cum sacris connexas pertinentibus, iusta libertate inquisitionem instituant, atque conclusiones ad quas deveniant, debita cum prudentia atque necessario erga Ecclesiae Magisterium obsequio, cum aliis communicent.

Canon 8

Christifideles illa quae sacri Pastores tamquam magistri et rectores in Ecclesia docent et statuunt, christiana oboedientia responsabili sectari tenentur.

Canon 9

§ 1. Cuncti christifideles, ut plenitudinem vitae christianae, ad quam ipso baptismo vocantur, ducere valeant, ius habent ex spiritualibus Ecclesiae bonis, verbi Dei praesertim et Sacramentorum adiumenta a sacris ministris accipiendi, iuxta iuris praescripta.

§ 2. Integrum est cunctis christifidelibus ut, sive singuli sive in associationibus coniuncti, illam spiritualitatis formam, doctrinae Ecclesiae conformem, colant quam in conscientia proprio statui et muneri convenientem censent.

Canon 10

Christifideles ritum qui ad normam canonis... (98 CIC) est sibi proprius sequi valent ac debent.

Canon 11

Universis christifidelibus officium et ius est active in celebrationibus liturgicis participandi, iuxta praescripta a legitima ecclesiastica auctoritate statuta.

Canon 12

§ 1. Cunctis fidelibus officium et ius est, unicuique pro parte quam in missione Ecclesiae habet, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur.

§ 2. Omnibus etiam onus incumbit et ius est, unicuique secundum proprium statum et condicionem, ut, sive singuli sive consociati, apostolatum exercent, in communione cum sacris pastoribus.

Canon 13

§ 1. Fideles ius habent ut necessitates et optata sua, praesertim spiritualia, libere et fidenter sacris pastoribus patefaciant.

§ 2. Item, pro scientia et competentia quibus pollent, facultatem, immo aliquando officium, habent, ut sententiam suam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt in veracitate, cum caritate ac prudentia declarent, servata semper reverentia sacris pastoribus debita.

Canon 14

Officio tenentur, ratione habita uniuscuiusque facultatum et status familiae, curandi ut Ecclesiae praesto sint ea quae ad cultum divinum, ad honestam clericorum aliorumque ministrorum sustentationem vel remunerationem et ad alios fines eidem Ecclesiae proprios necessaria sunt media.

Canon 15

Christifideles omnes iure gaudent ut, a quacumque coactione immunes, statum vitae libere eligant.

Canon 16

§ 1. Debita cum competenti auctoritate relatione servata, universis christifidelibus ius est condere et moderari consociationes iisque nomen dare, itemque conventus habere ad fines spirituales in communi persequendos.

§ 2. Nemo cogi potest ut alicui consociationi det nomen.

Canon 17

Fidelibus ius est ut bona fama qua gaudent ab omnibus in honore habeatur; quapropter nemini licet illegitime eandem laedere.

Canon 18

Christifideles officium et ius habent servandi secretum commercii epistolaris aliusve personalis indolis.

Canon 19

Ius est christifidelibus recurrenti ad instantiam iure determinatam contra auctoritatem quae fines suae competentiae transcendit, aut utitur in finem lege non intentum.

Canon 20

Christifidelibus quorum interest competit ut iura quibus in Ecclesia gaudent legitime defendant in foro ecclesiastico, et quidem via iudiciali necnon, in casibus iure definitis, via administrativa, ad normam sacrorum canonum.

Canon 21

§ 1. Christifideles ius habent ut semper iudicentur a Tribunali quod, in causa de qua agitur, ad normam iuris est competens, atque servato modo eodem iure definito.

§ 2. Attamen, ob primatum Summi Pontificis, integrum est cui-libet fidei in toto orbe catholico causam suam sive contentiosam sive criminalem, in quovis iudicii gradu et in quovis litis statu, cognoscendam ad Apostolicam Sedem deferre vel apud eandem introducere.

§ 3. Fideles qui sive in processibus iudicialibus sive in causis administrativis sunt partes, ius habent ut audiantur atque ut adiutorio gaudeant patroni libere ab ipsis electi aut, deficiente electione, ab officio ipsis dato.

§ 4. Fideles, contra quos sive via iudiciaria sive via administrativa proceditur ratione denunciationis contra eos apud auctoritatem ecclesiasticam factae, ius habent ut sibi nomen denuntiantis communicetur.

§ 5. Christifideles contra quos ab auctoritate ecclesiastica fertur sententia aut decretum, ius habent cognoscendi rationes quibus decisio innititur.

§ 6. Nemo poena plecti potest nisi ob delicta, quae iam tempore commissionis, eadem poena ipsa lege determinata statuuntur.

Canon 22

§ 1. Christifideles obligatione tenentur servandi ac promovendi iura quae hominibus ratione dignitatis humanae divinaeque vocationis ad salutem competunt, itemque tuendi et defendendi libertatem qua Ecclesia gaudet ut missionem sibi propriam adimplere valeat.

§ 2. Abstineant igitur fideles a participandis vel sustinendis actionibus quae dignitati personae humanae aut missioni Ecclesiae detrimento esse possint, et caveant ne partem habeant in consociationibus aut conventibus, quorum operae bono Ecclesiae sint contrariae.

Canon 23

Omnes christifideles, doctrina Ecclesiae in re sociali innixi, iustitiam inter homines populosque promoveant, atque operibus pietatis et caritatis christianae auxilium praestent, praesertim quibus efficax praebetur adiumentum iis qui in necessitate versantur.

II

DE LAICORUM OBLIGATIONIBUS ET IURIBUS

Canon 1

In canonibus huius tituli, nomine laicorum intelleguntur omnes christifideles, praeter eos qui per receptum ordinem sacrum, ad divinum ministerium sunt deputati aut alicuius Instituti vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum sunt sodales.

Canon 2

§ 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatam, i.e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in associationibus coniuncti, ad laborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt.

§ 2. Peculiari adstringuntur officio, unusquisque quidem secundum propriam condicionem, ut rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuant atque perficiant, et ita specialiter in iisdem rebus gerendis atque in muneribus saecularibus exercendis Christi testimonium reddant.

Canon 3

Ius est laicis ut ipsis agnoscatur ea in rebus civitatis terrenae libertas quae omnibus competit; in iis tamen rebus agendis, legem divinam, uti a Magisterio Ecclesiae proponitur, observent, caventes vero ne in quaestionibus opinabilibus auctoritatem Ecclesiae pro sua sententia sibi exclusive vindicent.

Canon 4

Ratione ipsius baptismi habiles sunt laici qui vocentur ut diversis modis cum apostolatu Hierarchiae immediate cooperentur.

Canon 5

§ 1. Laici, ut secundum doctrinam a Christo revelatam et universae Ecclesiae Magisterio necnon a propriae Ecclesiae particularis pastoribus declaratam vivere valeant, eandem et ipsi enuntiare atque, si opus sit, defendere possint utque in apostolatu exercendo partem suam habere queant, obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam eiusdem doctrinae cognitionem, propriae quidem uniuscuiusque capacitati et condicioni aptatam.

§ 2. Facultate quoque gaudent ut, servatis iure statutis, plenior illam in scientiis sacris acquirant cognitionem, quae in ecclesiasticis Universitatibus facultatibusve aut in scholis scientiarum religiosarum traduntur, ibidem lectiones frequentantes et gradus academicos consequentes.

§ 3. Item, servatis praescriptis quoad idoneitatem requisitam statutis, habiles sunt qui missionem docendi scientias sacras a legitima auctoritate ecclesiastica recipiant.

Canon 6

§ 1. Laici, debita scientia, prudentia et onestate praestantes, habiles sunt qui tanquam periti aut consilarii ab Ecclesiae pastoribus audiantur.

§ 2. Habiles etiam sunt qui ad normam iuris idonei reperiantur, ut ad illa officia ecclesiastica et munera a sacris pastoribus assumantur, quibus secundum iuris universalis aut particularis praescripta fungi valent.

Canon 7

§ 1. Viri laici, qui aetate dotibusque pollent Episcoporum Conferentiae decreto statutis, ritu liturgico praescripto ad ministeria lectoris et acolythi stabiliter assumi possunt; quae tamen ministeriorum collatio eisdem ius non confert ad sustentationem remunerationemve ab Ecclesia praestandas.

§ 2. Laici, quibus ministeria de quibus in § 1 non sunt collata, et quidem sive viri sive mulieres, ex temporanea deputatione in actionibus liturgicis munus lectoris implere possunt; item omnes laici facultate gaudent ut muneribus commentatoris, cantoris aliisque ad normam iuris fungantur.

§ 3. Ubi Ecclesiae necessitas aut utilitas id suadeat, possunt etiam, deficientibus sacris ministris necnon lectoribus et acolythis, quaedam eorundem officia supplere, videlicet ministerium verbi exercere, precibus liturgicis praeesse, baptismum conferre atque Sacram Communionem distribuere, iuxta iuris universalis et particularis praescripta.

Canon 8

Laici, sive coelibes sive matrimonio iuncti, qui permanenter aut pro tempore speciali Ecclesiae servitio addicuntur, obligatione tenentur ut aptam acquirant formationem ad munus suum debite implendum requisitam, utque hoc munus conscie, impense et diligenter adimpleant; ius habent ad honestam remunerationem eorum conditioni aptam, qua decenter, servatis quoque iuris civilis praescriptis, necessitatibus propriis ac familiae providere valeant, itemque ius ut suae praevidentiae et praecaventiae sociali et assistentiae sanitariae quam dicunt debite prospiciatur, salvo praescripto can. 7, § 1.

III

DE CHRISTIFIDELIUM CONSOCIATIONIBUS

I. CANONES INTRODUCTORII

Canon 1

§ 1. In Ecclesia habentur consociationes distinctae ab Institutis vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum, consociationes nempe in quibus christifideles, sive clerici sive laici sive clerici et laici insimul, communi opera contendunt ad perfectiorem vitam christianam fovendam, aut ad cultum publicum vel doctrinam christianam promovendam, aut ad alia apostolatus opera, scilicet ad evangelisationis incepta, ad ordinem temporalem spiritu christiano animandum, ad pietatis vel caritatis opera exercenda.

§ 2. Iis praesertim sua nomina dent christifideles consociationibus, quae pro tempore et re maiorem praebeant utilitatem, quaeque a competenti auctoritate ecclesiastica aut erectae aut laudatae vel commendatae sint.

§ 3. Enixe commendantur, quovis nomine vocentur, consociationes quas christifideles, sive clerici sive laici, sive clerici et laici insimul, constituunt ad doctrinam christianam divulgandam operaque apostolatus perficienda in terris missionum aliisve regionibus aut coetibus socialibus qui speciali indigent adiutorio.

Canon 2

§ 1. Integrum est christifidelibus, privata inter se conventionem inita, consociationes constituere ad pietatem excolendam vel ad apostolatus opera exsequenda, aliosve fines spirituales de quibus in can. 1, § 1 persequendos, salvo tamen can. 3, § 1.

§ 2. Consociationes quas libera pactio inter se inita christifideles, ad fines spirituales constituunt, etiamsi ab auctoritate ecclesiastica laudentur vel commendantur, consociationes privatae vocantur.

§ 3. Nulla consociatio nomen « catholica » sibi assumat nisi de consensu auctoritatis ecclesiasticae competentis, ad normam can. 20.

Canon 3

§ 1. Unius auctoritatis ecclesiasticae competentis est erigere christifidelium consociationes quae sibi proponunt declarationem doctrinae christianae eiusve traditionem nomine Ecclesiae aut cultus publici ordinationem, quaeve alios intendunt fines spirituales quorum persecutio natura sua eidem auctoritati ecclesiasticae reservatur.

§ 2. Auctoritas ecclesiastica competens, si id expedire iudicaverit, christifidelium consociationes quoque erigere potest ad alios fines spirituales directe vel indirecte persequendos, quorum procuratori privatorum inceptis non satis provisum sit.

§ 3. Christifidelium consociationes quae a competenti auctoritate ecclesiastica eriguntur consociationes publicae vocantur.

II. NORMAE COMMUNES OMNIBUS CHRISTIFIDELIUM CONSOCIATIONIBUS

Canon 4

Christifidelium consociationes clericales dicuntur quae sub modamine sunt clericorum, exercitium ordinis sacri assumunt atque ut tales ab auctoritate competenti agnoscuntur; secus laicales sunt.

Canon 5

§ 1. Omnes christifidelium consociationes, sive publicae sive privatae, quocumque titulo seu nomine vocentur, sua habeant statuta, quibus definiuntur consociationis finis seu obiectum sociale, sedes, regimen et conditiones ad partem in iisdem habendam requisitae, quibusque determinantur, attentis quidem temporis et loci necessitate vel utilitate, agendi rationes.

§ 2. Titulum seu nomen sibi eligant, temporis et loci usibus accommodatum, maxime ab ipso spirituali fine quam intendunt selectum.

Canon 6

§ 1. Omnes christifidelium consociationes subsunt vigilantiae auctoritatis ecclesiasticae ad normam § 2 competentis, cuius est curare ut in iisdem integritas fidei ac morum servetur, et advigilare ne in disciplinam ecclesiasticam abusus irrepant, cuique itaque ad normam iuris communis et particularis easdem invisendi officium competit et ius; subsunt etiam eiusdem auctoritatis regimini secundum praescripta canonum qui sequuntur.

§ 2. Vigilantiae et regimini unius Sanctae Sedis subsunt consociationes de iure universales atque consociationum foederationes universales; Episcoporum Conferentiarum in quarum territorio existunt, consociationes internationales quae de iure ad certas regiones ecclesiasticas limitantur; Episcoporum Conferentiae regionis, consociationes regionales; loci Ordinario, consociationes dioecesanae necnon, iuxta statuta uniuscuiusque consociationis, sectiones dioecesanae consociationum universalium, internationalium, regionalium vel interdioecesanarum.

§ 3. Consociationes quae ad normam can. 20, § 1 erectae sunt a Sancta Sede vel quae vi privilegii apostolici ab Instituto vitae consecratae exempto constitutae sunt, Ordinario loci non competit visitare quod attinet ad ea quae internam consociationis disciplinam spectant.

Canon 7

Ut quis consociationis iuribus atque privilegiis, indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus eidem consociationi concessis fruatur, necesse est et sufficit ut secundum iuris praescripta et propria consociationis statuta sit in eadem valide receptus et non ab eadem legitime dimissus.

Canon 8

§ 1. Membrorum receptio fiat ad normam iuris ac statutorum uniuscuiusque consociationis.

§ 2. Eadem persona adscribi potest pluribus consociationibus.

§ 3. Non-catholici adscribi possunt christifidelium consociationibus, nisi iudicio auctoritatis de qua in can. 6 § 2 id fieri non possit sine detrimento actionis consociationi propriae aut exinde oriatur periculum ne catholicorum fides in discrimen vocetur.

Canon 9

Nemo legitime adscriptus a consociatione dimittatur, nisi iusta de causa ad normam iuris et statutorum.

Canon 10

Consociationibus legitime constitutis ius est, ad normam sacrorum canonum et statutorum, edendi particulares normas ipsam consociationem respicientes, celebrandi comitia, eligendi officiales et ministros atque bonorum administratores.

Canon 11

§ 1. Omnis consociatio quae ad normam can. (100 CIC) persona iuridica donatur, subiectum est capax obligationum et iurium quae eius naturae personae iuridicae congruunt, atque bona possidere et acquirere potest ad fines consociationis directe vel indirecte persequendos.

§ 2. Consociatio privata quae persona iuridica non donatur, qua talis subiectum non esse potest obligationum et iurium; christifideles tamen in ea consociati coniunctim obligationes contrahere atque uti compossessores iura et bona possidere et acquirere possunt; quae iura et obligationes per mandatarium seu procuratorem exercere valent.

Canon 12

§ 1. Potest christifidelium consociatio oblationes recipere ad fines consociationis persequendos, et recepta erogare ad ipsius consociationis usus, salva semper offerentium voluntate.

§ 2. Nulli consociationi licet eleemosynas colligere, nisi id aut statuta permittant aut necessitas postulet, et consensus accedat Ordinariorum

locorum in quibus consociatio eleemosynas colligere intendat, atque servetur forma ab iisdem praescripta.

Canon 13

Religiosi, qui consociationibus vi privilegii apostolici erectis praesunt, curent ut eadem consociationes operibus apostolatus in dioecesi existentibus adiutorium praebeant, cooperantes praesertim, sub directione Episcopi dioecesani, cum consociationibus quae ad apostolatatum in dioecesi exercendum ordinantur.

Canon 14

(Salvo praescripto can. 704 *CIC*), Religiosi quoque possunt christifidelibus consociationibus nomen dare, iis exceptis quarum statuta et actiones, iudicio Superioris competentis, cum observantia regulae et constitutionum aut cum adimplemento muneris, ipsis a Superiore concrediti, conciliari nequeunt.

III. NORMAE SPECIALES PRO CHRISTIFIDELIBUS QUI CLERICI SINT

Canon 15

§ 1. Magni habeant clerici saeculares illas praesertim consociationes quae, statutis a competenti auctoritate recognitis, per aptam et convenienter approbatam vitae ordinationem et fraternum iuvamen, sanctitatem suam in ministerii exercitio fovant quaeque clericorum inter se et cum proprio Episcopo unioni favent.

§ 2. Illis tantum consociationibus presbyterorum dent nomen, quibus indoles propria cleri saecularis servetur, quarumque statutis debite caveatur ut omni personarum acceptione seclusa, concordia inter omnia presbyterii Ecclesiae particularis membra plene promoveatur.

Canon 16

Clerici abstineant a constituendis aut participandis consociationibus quarum finis aut actio propria cum obligationibus statui clericali propriis componi non valent aut diligentem muneris ipsis ab auctoritate ecclesiastica competenti commissi adimpletionem praepedire possunt.

IV. NORMAE SPECIALES PRO LAICORUM CONSOCIATIONIBUS

Canon 17

Christifideles laici, quippe qui baptismo missionis Populi Dei participes effecti et ipsi ad apostolatum ab ipso Domino deputentur, magni faciant consociationes ad spirituales fines de quibus in can. 1 constitutas, eas in specie quae rerum temporalium ordinem spiritu christiano animare intendunt quaeque ita intimiorem inter fidem suam et vitam proprii status unionem magnopere foveant.

Canon 18

§ 1. Curent laici ut inceptis quae in consociationibus suscipiunt, quantum possibile sit, clericis in variis ministerii pastoralis muneribus explendis adiutorio sint.

§ 2. Qui praesunt consociationibus christifidelium, etiam quae vi privilegii apostolici erectae sunt, curent etiam ut consociationes quas constituunt aut participant cum aliis christifidelium consociationibus, quibuscum expediat, cooperentur utque variis operibus christianis, praesertim in eodem territorio existentibus, libenter auxilio sint.

Canon 19

Qui praesunt consociationibus laicorum curent ut membra consociationis ad apostolatum laicis proprium exercendum debite efformentur.

V. NORMAE DE CHRISTIFIDELIUM CONSOCIATIONIBUS PUBLICIS

Canon 20

§ 1. Auctoritas competens ad erigendas christifidelium consociationes publicas de iure universales atque consociationes internationales, est Sancta Sedes; ad erigendas consociationes publicas regionales et confederationes consociationum publicarum regionales est Episcoporum Conferentia regionis aut districtus regionalis, pro suo cuiusque territorio; ad erigendas consociationes dioecesanarum est, pro suo cuiusque territorio, Episcopus dioecesanus atque qui eidem iure aequiparantur, non vero Vica-

rius capitularis, neque Vicarius generalis aut Vicarius episcopalis sine speciali mandato; iis tamen consociationibus exceptis, quarum erigendarum ius apostolico ex privilegio aliis reservatum est.

§ 2. Licet privilegium concessum probetur, semper tamen, nisi aliud in ipso privilegio cautum sit, ad validam erectionem consociationis aut sectionis consociationis in dioecesi, requiritur consensus Episcopi dioecesani scripto datus; consensus tamen ab Episcopo dioecesano praestitus pro erectione domus instituti religiosi etiam valet ad erigendam in eadem domo vel ecclesia ei adnexa, consociationem quae illius instituti religiosi sit propria.

§ 3. Nulla sectio consociationis universalis vel regionalis in aliqua dioecesi erigi potest, nisi accedat consensus Episcopi dioecesani scripto datus.

Canon 21

Consociatio publica itemque consociationum publicarum confoederatio, ipso decreto quo ab auctoritate ecclesiastica ad normam can. 20 competenti erigitur, personam iuridicam publicam acquirit.

Canon 22

Consociatio publica legitime erecta ipso erectionis decreto ab auctoritate ecclesiastica mandatum et missionem, quatenus requiritur, recipit ad fines quos sibi proponit nomine ecclesiasticae auctoritatis persequendos.

Canon 23

Cuiuslibet consociationis publicae statuta, eorumque recognitio vel mutatio, approbatione indigent auctoritatis ecclesiasticae ad consociationis erectionem ad normam can. 20, § 1 competentis.

Canon 24

Consociationes publicae incepta propriae indoli congrua sua sponte suscipere valent atque reguntur et administrantur ad normam statutorum, sub superiore tamen directione auctoritatis ecclesiasticae de qua in can. 20, § 1.

Canon 25

§ 1. Consociationes seu Societates clericales publicae, quae sint iuris pontificii, ab Apostolica Sede facultate donari possunt sibi clericos adscribendi, ad normam iuris.

§ 2. Quae iure statuuntur praescripta de officiis atque iuribus facultatibusque Moderatorum Institutorum vitae consecratae, Moderatoribus quoque consociationum de quibus in § 1 applicanda sunt.

Canon 26

§ 1. In consociatione publica recipi possunt qui conditiones implent iure et statutis consociationis definitas.

§ 2. Qui vero christifideles censura aliqua notorie irretiti sint aut publici peccatores, valide in consociatione ecclesiastica recipi non possunt.

§ 3. Qui legitime adscripti in casum inciderint de quo in § 2, praemissa monitione, a consociatione dimittantur, servatis propriis statutis et salvo iure recursus ad auctoritatem ecclesiasticam de qua in can. 20, § 1.

Canon 27

§ 1. Ipsius auctoritatis ecclesiasticae de qua in can. 20, § 1, est, ad normam statutorum, consociationis publicae moderatorem nominare, aut a consociatione praesentatum vel electum confirmare; cappellanum vero seu adsistentem ecclesiasticum, auditis ubi id expediat consociationis officialibus maioribus, nominat eadem auctoritas ecclesiastica.

§ 2. Norma in § 1 statuta valet etiam de consociationibus a religiosis vi apostolici privilegii extra proprias ecclesias vel domus erectis; in consociationibus vero a religiosis in propria ecclesia vel domo erectis, nominatio aut confirmatio moderatoris et cappellani pertinet ad Superiorem religiosum, ad normam statutorum.

§ 3. In specialibus adiunctis, ubi graves rationes id requirant, potest ecclesiastica auctoritas de qua in can. 20, § 1 designare commissarium qui eius nomine consociationem ad tempus moderetur.

§ 4. Salvo iure recursus, moderatorem consociationis publicae iusta de causa removeere possunt qui eum nominavit aut confirmavit eorum-

que successores et superiores, auditis tamen tum ipso moderatore tum consociationis officialibus maioribus ad normam statutorum; cappellanus vero remove possunt ad normam can... (de officiis ecclesiasticis), qui eum nominavit eiusque successores et superiores.

§ 5. In consociationibus laicalibus laici munus exercere valent moderatoris; cappellanus seu adsistens ecclesiasticus ad illud munus ne assumatur, nisi aliud in statutis caveatur.

§ 6. In consociationibus christifidelium publicis quae directe ad apostolatam exercendum ordinantur, moderatores ne sint qui in factionibus politicis officium directionis adimplent.

Canon 28

§ 1. Consociatio publica legitime erecta, nisi aliud cautum sit, bona quae possidet ad normam statutorum administrat sub superiore directione auctoritatis ecclesiasticae de qua in can. 20, § 1, cui quotannis administrationis rationem reddere debet ad normam can. ... (1525 CIC).

§ 2. Oblationum quoque et eleemosynarum quas collegerit, eidem auctoritati fidelem erogationis rationem reddere debet.

Canon 29

§ 1. Consociationes a Sancta Sede erectae nonnisi ab eadem supprimi possunt, salvo recursum ad normam can. ... (de recursum ad Supremum Tribunal Signaturae Apostolicae).

§ 2. Ob graves causas, et salvo recursum ad Sanctam Sedem, ab Episcoporum Conferentiis supprimi possunt consociationes ab iisdem erectae; a loci Ordinario consociationes a se vel a decessoribus suis erectae, et etiam consociationes ex apostolico indulto a religiosis erectae de consensu Ordinarii loci.

§ 3. Consociatio publica ab auctoritate competente ne supprimatur, nisi auditis eius officialibus maioribus.

Canon 30

Suppressa aut alia ratione extincta consociatione publica, eiusdem bona, nisi earum destinatio in statutis praevisa sit, in dominium deferuntur personae iuridicae ecclesiasticae immediate superioris, salvo semper fundatorum vel donatorum voluntate necnon iuribus quaesitis.

VI. NORMAE DE CHRISTIFIDELIUM CONSOCIATIONIBUS PRIVATIS

Canon 31

Consociationes privatas, quas scilicet ad fines spirituales consequendos legitime ad normam can. 2 libera inter se pactione inita constituunt christifideles, etiam quae ab auctoritate ecclesiastica laudantur vel commendantur, iidem christifideles, secundum statutorum libere conditorum praescripta, dirigunt ac moderantur.

Canon 32

§ 1. Consociationes christifidelium privatae personam iuridicam privatam acquirere possunt per decretum formale auctoritatis ecclesiasticae competentis ad normam can. ... (est novus canon post normam hodierni can. 100 ponendus).

§ 2. Nulla christifidelium consociatio privata personam iuridicam acquirere potest, nisi cuius statuta ab auctoritate ecclesiastica de qua in can. 20, § 1 sint recognita; statutorum vero recognitio non immutat consociationis naturam privatam.

§ 3. Bona quae consociationes christifidelium privatae persona iuridica donatae possident non sunt bona ecclesiastica, sed privata.

Canon 33

§ 1. Licet christifidelium consociationes privatae in regimine consociationis autonomia gaudeant ad normam can. 31, subsunt vigilantiae auctoritatis ecclesiasticae ad normam can. 6, itemque eiusdem auctoritatis regimini, eadem ratione eodemque modo quo eidem subiiciuntur fideles singuli; eiusdem auctoritatis in specie est abusus, si qui in disciplinam ecclesiasticam irrepserint, corrigere.

§ 2. Eiusdem auctoritatis ecclesiasticae etiam est, servata quidem autonomia consociationibus privatis propria, advilare et curare ut, quantum possit, virium dispersio vitetur atque in concordem actionem diversae consociationes ordinentur, ad maius incrementum communis utilitatis.

Canon 34

§ 1. Christifidelium consociatio privata libere sibi moderatorem et officiales nominat, ad normam statutorum.

§ 2. Christifidelium consociatio privata consiliarium spirituales, si quendam exoptet, libere sibi eligere potest inter sacerdotes ministerium legitime in dioecesi exercentes; Ordinarius loci tamen iusta de causa consociationem invitare potest ut alium eligat.

Canon 35

§ 1. Christifidelium consociatio privata ea quae ad normam can. 11 possidet bona libere administrat, iuxta statutorum praescripta.

§ 2. Loci Ordinarii auctoritati ad normam can. ... (1515 CIC) subsumunt ad administrationem erogationemque quod attinet bonorum quae sibi ad pias causas donata aut relicta sunt.

Canon 36

Extinguitur christifidelium consociatio privata ad normam iuris et statutorum; destinatio bonorum consociationis extinctae ab ipsis statutis determinanda est, servato tamen can. 35, § 2.

DE ITINERE LABORIS COETUS STUDII « DE LAICIS »

Hac Sectione VI^a publici iuris facta, concluditur publicatio relationum laborum Coetus Studii « De Laicis » (qui successive appellatus est « De Laicis deque Associationibus Fidelium »: cfr. Sessionem V^{am}, deinde « De Christifidelium Iuribus et Associationibus deque Laicis »: cfr. Sessionem VI^{am}).

Omnia quae respiciunt *directe* huius Coetus compositionem et labores laboresque Pontificiae Commissionis C.I.C. Recognoscendo quoad hanc materiam inveniuntur in nostra Ephemeride *Communicationes*, ut infra:

- Principium VI^{um} ex « *Principiis, quae C.I.C. recognitionem dirigant* »: I (1969), 82-83; 89-90; 99-100.
- Coetus *Membra*: I (1969), 31, VI; V (1973), 191, VI.
- Coetus *adunationes*: I (1969), 49 (cfr. etiam 121); II (1970), 79; VI (1974), 209, VIII; VIII (1975), 26.
- Coetus *labores*:

Sessio I	(28 nov. - 3 dec. 1966)	:	XVII	(1985),	164-196
Sessio II	(16 - 21 oct. 1967)	:	XVII	(1985),	197-239
Sessio III	(26 - 30 mar. 1968)	:	XVIII	(1986),	210-251
Sessio IV	(25 feb. - 1 mar. 1969)	:	XVIII	(1986),	279-321
Sessio V	(28 - 31 ian. 1970)	:	XVIII	(1986),	322-364
Sessio VI	(7 - 11 apr. 1975)	:	XVIII	(1986),	365-406

*** Brevis synthesis laborum Sessionum I^{ae} - V^{ae} invenitur in II (1970), 89-98.

- *Transmissionis Litterae*, quibus inter alia, die 15 nov. 1977, Organis consultationis missum est *Schema canonum libri II de Populo Dei*, (reservatum), 1977, in quo continentur et canones ab hoc Coetu apparati (cfr. cann. 16-69): IX (1977), 227-228.
- *Praenotanda* eidem Schemati praemissa quoad hanc materiam: IX (1977), 239-240.
- Labor recognitionis *Schematis canonum libri II de Populo Dei*, (reservatum), 1977, iuxta exhibitas ab organis consultationis animadversiones: XII (1980, 49, 56-62, 77-122.
- Labor recognitionis *Schematis Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recogniti* (Patribus Commissionis reservatum), 1980, (cann. 201 [202]; 269-276; 673-705), post Commissionis Patrum animadversiones: XIV (1982), 154-157; [157-158]; 175-179; XV (1983), 82-88; XVI (1984), 91-94.

Cum etiam Coetus « De Lege Fundamentali Ecclesiae » (cfr. I [1969], 29-30, II; et quoad Coetum mixtum, VI [1974], 59-60) materiam iura et obligationes omnium christifidelium respicientem pertractaverit, necessarium quoque est prae oculis habere eiusdem Coetus labores, quae, quoad hunc specificum obiectum, inveniuntur in: IV (1972), 142-144, n. 6 (cfr. etiam, 153, II, b); V (1973), 209, E; 213-214, M; VI (1974), 62, 4a; VIII (1976), 85-87; XII (1980), 35-45; 47.

